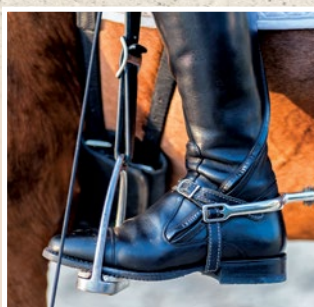

ENCYKLOPEDIE JÍZDY NA KONI

Jagoda
Bojarczuk

GRADA

TIPY PRO ZAČÁTEČNÍKY • TECHNIKA JÍZDY • PÉČE O KONĚ

First published as Encyklopedia jazdy konnej
by Wydawnictwo SBM sp. z o.o., Warszawa

© Copyright for the text and illustrations
by Wydawnictwo SBM Sp. z o.o., Warszawa 2023

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2026
Translation © Ema Pellarová, 2026

Obsah

ZÁKLADNÍ INFORMACE O KONÍCH

4

Obecná charakteristika koní – stavba těla, zbarvení, odznaky, plemena	4
Stavba těla koně	6
Zbarvení a odznaky	12
Typy koní	20
Chody	28
Chování koní	36
Krmení koní	46
Péče o koně	52
Zdraví koní a veterinární péče	60

MŮJ KAMARÁD KŮŇ

68

Jak mluvit, aby nám koně naslouchali? Jak naslouchat, aby s námi chtěli mluvit?	68
Seznámení aneb První kontakt s koněm	80
Jsem jezdec aneb Jak jezdecký sport formuje charakter a osobnost.	84

POZITIVNÍ JEZDECTVÍ

92

Začátek jezdeckého dobrodružství – výběr jezdecké školy a trenéra	92
Bezpečná jízda na koni – na co by měl jezdec pamatovat	94
Jezdecká výstroj a vybavení	100
Příprava koně k jízdě	106
Výuka a techniky jízdy na koni	112
Poznáváme svět – vyjížďka do terénu	126

JEZDECTVÍ BEZ TAJEMSTVÍ

128

Jezdecký cit – jak ho dosáhnout a rozvíjet	128
Charakteristika jednotlivých chodů z pohledu jezdce	131
Škála výcviku a její jednotlivé prvky	137
Dodatečné pomůcky – kdy je používat	143
Jízda po přímé linii a v oblouku	145
Drezura jako základ parkurového skákání aneb Jak různá drezurní cvičení pomáhají při skokovém tréninku jezdce a koně	150

Obecná charakteristika koní – stavba těla, zbarvení, odznaky, plemena

Koně jsou nádherná zvířata, která si snadno získávají náklonnost lidí. Obdivujeme je pro jejich krásu a eleganci pohybu. Ladnost, lehkost a jemnost, jež projevují, jsou mnohdy inspirací pro umělce, kteří je ve svých dílech často zobrazují. Kůň je

spojován s hrdostí a svobodou a cválat na jeho hřbetě je snem mnoha nadšenců.

Existuje mnoho plemen a typů koní. Stavba jejich těla, zbarvení, charakter a temperament ovlivňují celkovou podobu zvířete.

Koně by měli každý den trávit dostatek času na pastvině

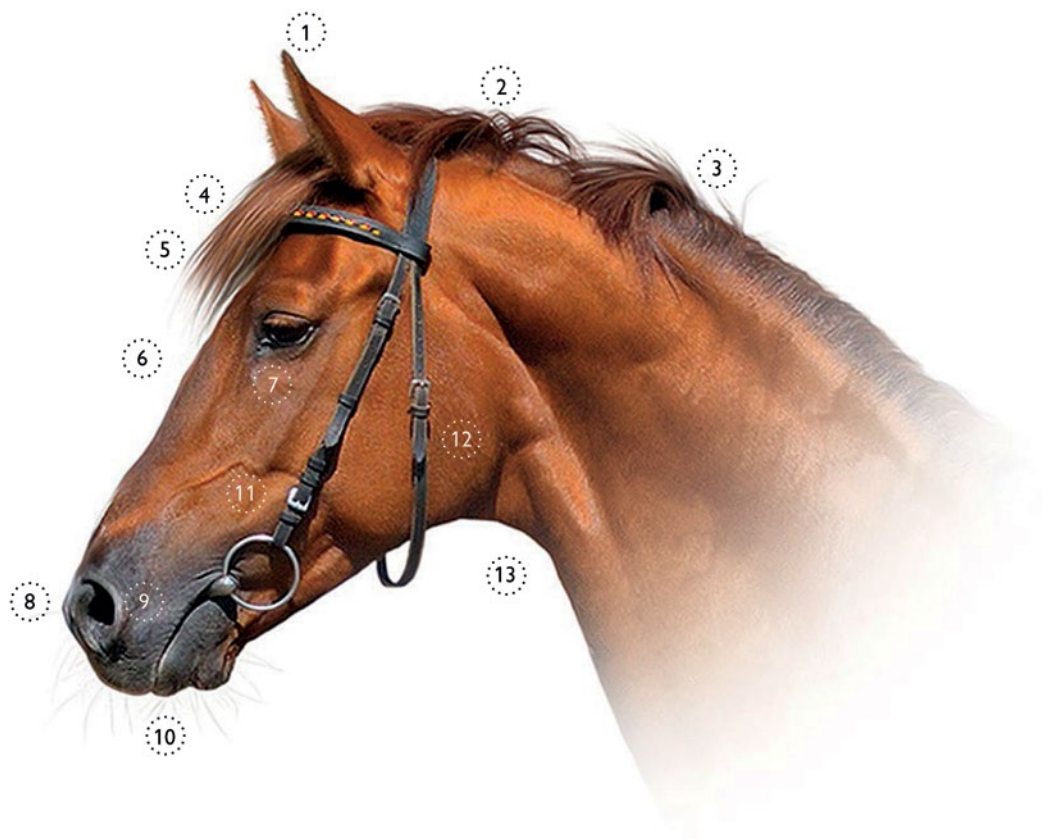
Rozdíl ve velikosti mezi dospělým teplokrevným koněm a poníkem

Zbarvení srsti je geneticky dané, pro každého koně je specifické a umožňuje jeho identifikaci

Stavba těla koně

Hlava koně: 1. ucho, 2. zátylek, 3. hřiva, 4. kštice, 5. čelo, 6. hřbet nosu, 7. oko, 8. nozdra, 9. chřípí, 10. huba, 11. lícní kost, 12. žuchva, 13. hrdlo

Stavba těla koně se týká celkového vzhledu zvířete. Pro různá plemena je charakteristická různá stavba těla, která je úzce spjata s užitkovostí daného plemene.

Tělo koně lze rozdělit na tyto části: **hlavu, krk, trup, přední končetiny, zadní končetiny** a **ocas**. U různých plemen koní se každá část liší velikostí a robustností. Fenotyp neboli souhrn všech znaků a vlastností závisí na genotypu a vnějších faktorech.

Hlava ovlivňuje umístění těžiště zvířete, protože vyvažování hlavou je spojeno s udržením rovnováhy při pohybu. Hmotnost hlavy dospělého koně činí přibližně 16 kilogramů. Velikost této části těla je úzce spojená s typem koně. **Chladnokrevní koně** mají velkou, těžkou hlavu, zatímco hlava **teplokrevných koní** je lehká a štíhlá. Podle tvaru nosní kosti rozlišujeme tři typy hlavy: štíčí, klabonosou a rovnou.

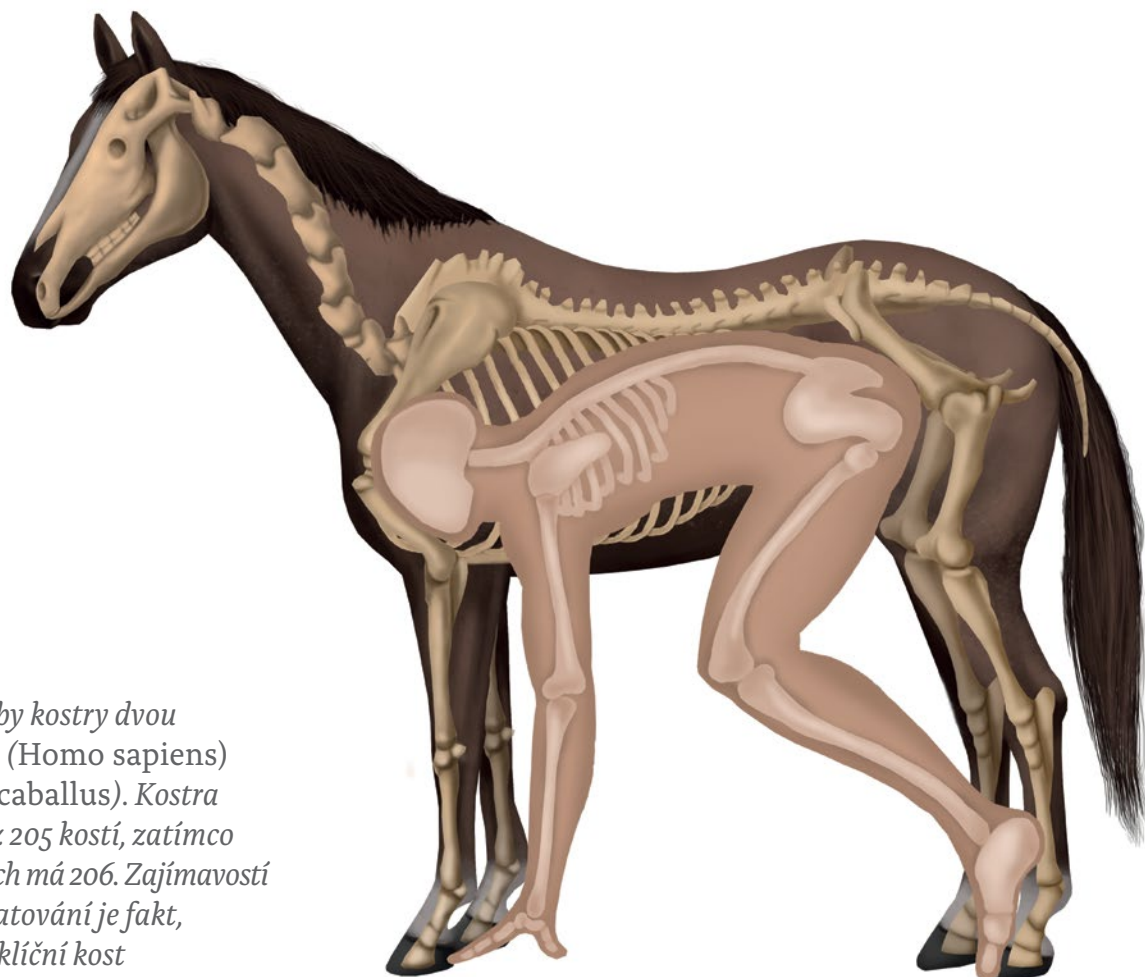
Krk spojuje hlavu s tělem. Krk obratlovců, koně nevyjímaje, je první částí páteře. Skládá se ze sedmi krčních obratlů, které jsou obklopeny a stabilizovány vazy a svaly. Spoje mezi jednotlivými obratli jsou pohyblivé, což umožňuje krku velmi široký rozsah pohybu. Horní část krku se nazývá hřeben krku, ze kterého vyrůstá hříva. Spodní část se nazývá hrdelní brázda. Existují tři charakteristické typy koňského krku: rovný, labutí a jelení.

Pro koně arabské rasy je typický krásný labutí krk

Tělo koně: 1. hlava, 2. krk, 3. plec, 4. předloktí, 5. koleno, 6. holeň, 7. spěnka, 8. kopyto, 9. spěnkový kloub, 10. kašánek, 11. loket, 12. hrud', 13. břicho, 14. slabina, 15. koleno, 16. hlezno, 17. korunka, 18. patka, 19. hlezenní kloub, 20. ostruha, 21. sedací hrbol, 22. kořen ocasu, 23. zád', 24. pánev, 25. bedra, 26. hřbet, 27. kohoutek, 28. hřeben krku

Porovnání stavby kostry dvou savců – člověka (Homo sapiens) a koně (Equus caballus). Kostra koně se skládá z 205 kostí, zatímco kostra člověka jich má 206. Zajímavostí hodnou zapamatování je fakt, že koně nemají klíční kost

Největší částí těla je **trup**. Začíná v místě, kde se poslední krční obratel spojuje s prvním hřbetním obratlem. Charakteristický viditelný výstupek vytvořený nad tímto spojením je kohoutek. Výška kohoutku určuje výšku koně. Tělo se skládá z 18 párů hrudních obratlů, které jsou přímo spojeny se žebry. Primární úkol žebí je chránit srdce a plíce, které se nacházejí v hrudníku. Hřbet koně by měl být rovný, široký a dostatečně osvalený. Bederní oblast páteře je nejslabším místem koňského těla, a proto by

neměla být přetěžována. Poslední část páteře koně se skládá z ocasních obratlů. Vespod zadní části hrudníku se nachází břicho. V břišní dutině jsou důležité části trávicího, vylučovacího a reprodukčního systému. Spojení mezi boční břišní stěnou a zadní končetinou koně se nazývá bok.

Kůže plní především ochrannou funkci proti atmosférickým podmínkám, úrazům, dehydrataci a infekcím. Melanin (pigment) obsažený v kůži poskytuje dodatečnou ochranu před škod-

livým zářením. Růžová kůže, které tento pigment chybí, je citlivější a náchylnější ke spálení sluncem. Přirozené kyselé pH kůže brání usazování mikroorganismů a ničí bakterie, plísně a viry. Kůže je pokryta srstí, která jí poskytuje dodatečnou ochranu. Srst vyrůstá ze škáry pod určitým úhlem. Folikuly srsti jsou vyživovány mazovými žlázami, což udržuje srst v dobré kondici a lesklou. Žíně hřívy, ocasu, rousů a řasy jsou trvalé a také výrazně silnější a pevnější. Hmatové vousy se nacházejí na hubě koně a jejich úkolem je určovat vzdálenost mezi hubou a zkoumaným předmětem. Koni také umožňují posoudit kvalitu krmení (viz str. 39, 46).

Nohy koně slouží jako opora těla a umožňují pohyb. Jejich horní část tvoří masivní kosti, spodní část se skládá z drobnějších kostí, které mají hlavně podpůrnou a tlumicí funkci. Díky práci končetin se kůň pohybuje konkrétním chodem se zachováním rytmu a taktu. Rozsah pohyblivosti kloubů je dán kloubními pouzdry a vazy. Přední končetiny slouží především jako opora a tlumič nárazů, zatímco ty zadní jsou hlavní hnací silou pohybového aparátu koně (viz str. 28).

Koním s růžově zbarvenou kůží se říká albíni

V závislosti na plemeni mohou mít koně různé dlouhé rousy

Na hubě koně se nacházejí hmatové vousy

Ostruhy, kaštánky a kopyta jsou tvořeny rohovinou. Právě péče o kopyta a jejich správná stavba jsou základem zdraví koně, protože na kondici kopyt závisí funkce pohybového aparátu. Kopytní pouzdro chrání strukturu, které se nacházejí uvnitř. Správně tvarovaná a ošetřovaná kopyta pomáhají rovnoměrně rozkládat hmotnost koně a tlumit nárazy vznikající během pohybu. Kopyta jsou velmi citlivá a měla by být velmi pečlivě ošetřována (viz str. 52). Kromě

NEZAPOMEŇTE

O kopyta koně by měl pečovat profesionální podkovář. Jejich úprava by měla probíhat každých 6–8 týdnů.

každodenní běžné péče, jako je čištění, mytí nebo mazání, je nutná pravidelná korekce, kterou provádějí profesionální

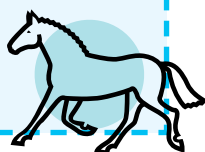
Kopyta vyžadují pravidelnou úpravu prováděnou profesionálním podkovářem

Někteří koně vyžadují speciální podkování, které by měl provádět výhradně profesionální podkovář

VÍTE, ŽE... ?

Kaštánky jsou rohovité pozůstatky zaniklých prstů dávných předků koní, které v důsledku evoluce postupně zmizely a vyvinuly se v kopyto.

podkováři. Kopytní rohovina neustále dorůstá, proto je úprava nezbytná. Podkovář kopyta zkrátí do správného a přesného tvaru. Pokud zjistí, že kopyta nejsou v nejlepší zdravotní kondici, může také doporučit výživové doplňky. Některé koně je třeba podkovat, ale o tom, zda je to nutné, vždy rozhoduje podkovář.

Zbarvení a odznaky

Zbarvení neboli barva koňské srsti a její různé variace mají především estetický účel a umožňují zvíře identifikovat.

Kůň má průkaz nebo mezinárodní pas, v němž je uveden přesný popis fyzického vzhledu zvířete. Barva srsti koně závisí

Koně se liší barvou srsti. Každá barva má nespočet různých odstínů a její určení vyžaduje rozsáhlé znalosti

na genetických faktorech. Škála jejího zbarvení je extrémně široká, takže jeho přesné určení je často obtížné i pro odborníky.

Hnědá barva je charakteristická pro **hnědáky**. Hříva a ocas hnědáků jsou černé. Jedná se o velmi oblíbenou barvu, přičemž intenzita určuje její specifikaci. Podle intenzity a odstínu zbarvení je specifikace následující: světlý hnědák, hnědák, tmavý hnědák, černý hnědák. Nohy hnědých koní mohou být tmavší nebo světlejší než základní barva srsti.

Koně s černou barvou srsti po celém těle na tmavošedé kůži s černými žíněmi v hřívě a ocasu jsou **vraníci**. Někteří mají v zimě hustou podsadu a zbarvení má nádech do šeda, v létě je však jejich srst černá a jsou to tzv. letní vraníci.

Koním kaštanové barvy se říká **ryzáci**. Ryzá až červená barva srsti má velmi mnoho odstínů. Žíně hřívy a ocasu jsou ve stejné barvě jako základní srst nebo světlejší. Podle intenzity a odstínu zbarvení je dělení následující: světlý ryzák, ryzák, tmavý ryzák, černý ryzák.

Hnědák

Vraník

Ryzák

Bělouš

Albíni mívají velmi často modré oči, kterým se říká rybí

Bělouši mají tmavou kůži, srst bílou nebo lehce šedou. Barva žíní hřívky a ocasu se podobá barvě základní. Bělouši se primárně dělí na vybělující a nevybělující. Podle odborné terminologie může být bělouš dále černý, šedý, smíšený, medový nebo žlutý. Pokud má bělouš na těle tmavší kruhové skvrny se světlým středem, říká se mu grošák.

Koně s bílou srstí, žíněmi a růžovou barvou kůže jsou **albíni**. Jsou poměrně vzácní. Rozdíl mezi běloušem a albínem spočívá v absenci pigmentu v pokožce u albínů, u nichž se také někdy vyskytuje modrá barva očí, které stejně jako kůže postrádají pigment.

Izabely neboli žlutáci či palomino mají srst žluté barvy různých odstínů. Hřívka a ocas mají světlou, mléčnou barvu. Podle intenzity a odstínu zbarvení se rozlišují následovně: světlá izabela, izabela, tmavá izabela.

Plaváci mají barvu podobnou izabelám, hřívka a ocas jsou ale tmavé barvy. Nohy často bývají výrazně tmavší než základní barva. Často se vyskytuje hřbetní (úhoří) pruh. Základní rozdělení podle intenzity a odstínu zbarvení: světlý plavák, plavák, tmavý plavák, šedý plavák (myšák).

Koně s nepravidelně rozloženými většími plochami nepigmentované kůže a srsti, které se střídají s pigmentovanými plochami s barevnou srstí, se nazývají **strakošové**. Zbarvení hřívy a ocasu se řídí zbarvením těla. Podle základní barvy se rozeznává: žlutý strakoš, červený strakoš, hnědý strakoš a černý strakoš. Kopyta mohou být dvoubarevná (béžovo-černá). Hříva a ocas mají obvykle jeden odstín, ale někdy se vyskytují koně s žíněmi dvou barev, které odpovídají barvě srsti a skvrn.

*Albín**Izabela**Plavák**Strakoš*

Černě skvrnitý bělouš

Červeně skvrnitý bělouš

Hnědě skvrnitý bělouš

VÍTE, ŽE... ?

Hříbata vybělujících běloušů se nikdy nerodí s bílou srstí – po narození jsou černá nebo hnědá a první známkou bílé barvy jsou drobné bílé chloupky, které se nejčastěji objevují na hlavě. V okamžiku vybělování se začínají bílé chlupy rozšiřovat a postupně pokryjí celé tělo.

Pigmentace se vyskytuje také u běloušů a říká se jí skvrnitost. Obvykle jde o větší či menší skvrny nepravidelných tvarů. Objevují se většinou po celém těle

Smíšený bělouš